B.X.Baydjanov
pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
FarDU pedagogika kafedrasi dotsenti
Ilyosova. S. A.
Farg`ona davlat universiteti 2-bosqich magistranti

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNING LOYIHALASH KOMPETENTLIGINI SHAKLLANTIRISH

Annotatsiya *Mazkur tezisda bo‘lajak o‘qituvchilarda loyihalash kompetentligini shakllantirishning nazariy va amaliy jihatlari yoritilgan. Ta’lim jarayonida loyihaviy yondashuvni qo‘llash pedagogik faoliyatni samarali tashkil etishga, talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodkorligi va tashabbuskorligini rivojlantirishga xizmat qiladi. Tadqiqotda loyihalash kompetentligining tarkibiy qismlari, uni shakllantirish bosqichlari hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida amalga oshirish yo‘llari tahlil qilingan. Natijada, bo‘lajak o‘qituvchilarda professional tayyorgarlikni oshirish, amaliy faoliyatda yangicha yondashuvni qo‘llash ko‘nikmalari shakllanishi aniqlangan.*

Kalit so‘zlar: *loyihalash kompetentligi, bo‘lajak o‘qituvchi, pedagogik texnologiya, innovatsiya, ta’lim jarayoni, refleksiya, ijodkorlik.*

Аннотация В данной тезисе раскрыты теоретические и практические аспекты формирования проектировочной компетентности у будущих учителей. Применение проектного подхода в образовательном процессе способствует эффективной организации педагогической деятельности, развитию самостоятельного мышления, творчества и инициативности студентов. В исследовании проанализированы компоненты проектировочной компетентности, этапы её формирования и пути реализации на основе современных педагогических технологий. В результате установлено, что формирование проектировочной компетентности способствует повышению профессиональной подготовки будущих учителей и внедрению инновационных подходов в их практическую деятельность.

Ключевые слова: проектировочная компетентность, будущий учитель, педагогическая технология, инновация, образовательный процесс, рефлексия, творчество**.**

Annotation This thesis highlights the theoretical and practical aspects of developing design competence among future teachers. The use of a project-based approach in the educational process contributes to the effective organization of pedagogical activity, the development of students’ independent thinking, creativity, and initiative. The study analyzes the components of design competence, its formation stages, and ways to implement it based on modern pedagogical technologies. As a result, it was determined that the development of design competence enhances the professional training of future teachers and promotes innovative approaches in their practical activities.

Keywords: design competence, future teacher, pedagogical technology, innovation,

educational process, reflection, creativity.

Zamonaviy ta’lim tizimi global o‘zgarishlar, innovatsion texnologiyalar va kompetensiyaga asoslangan yondashuvni joriy etish jarayonida tub islohotlarni boshdan kechirmoqda. Bunday sharoitda ta’lim jarayonida faoliyat yurituvchi o‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki o‘quv jarayonini mustaqil loyihalovchi, tashkil etuvchi va boshqaruvchi sifatida faol ishtirok etishi talab qilinadi. Shu boisdan, bo‘lajak o‘qituvchilarning loyihalash kompetentligini shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogik ta’limning asosiy ustuvor yo‘nalishlaridan biri sifatida e’tirof etilmoqda.

Loyihalash kompetentligini rivojlantirish bu bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy shakllanishida ijodiy fikrlash, innovatsion yondashuv, refleksiya va mas’uliyatli qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirish demakdir. Chunki o‘qituvchining ta’lim jarayonini to‘g‘ri loyihalashi, o‘quvchilarning ehtiyojlari va shaxsiy xususiyatlarini inobatga olgan holda o‘quv maqsadlarini belgilashi, pedagogik faoliyatni rejalashtirishi ta’lim sifatini belgilovchi eng muhim omillardandir.

Shuningdek, loyihaviy yondashuv asosida tashkil etilgan o‘quv jarayoni talabalarga o‘z bilimlarini amaliyot bilan uyg‘unlashtirish, muammoli vaziyatlarni mustaqil hal etish va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantirish imkonini beradi. Bu esa ularning kasbiy faoliyatga tayyorgarligini oshiradi va pedagogik jarayonni samarali boshqarishga zamin yaratadi.

Bugungi kunda bo‘lajak o‘qituvchilarda loyihalash kompetentligini shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari, kollaborativ o‘qitish metodlari va refleksiv faoliyat tahlili kabi yondashuvlarning ahamiyati ortib bormoqda. Ushbu jarayon o‘qituvchini yangicha fikrlaydigan, raqobatbardosh va zamon talablariga javob bera oladigan mutaxassis sifatida shakllantirishda muhim rol o‘ynaydi.

Shuning uchun loyihalash kompetentligining nazariy asoslarini tahlil qilish, uni shakllantirishning bosqichlari va samarali metodlarini ishlab chiqish, pedagogik amaliyotda tatbiq etish yo‘llarini aniqlash bugungi kunda dolzarb ilmiy va amaliy masala hisoblanadi.

Loyihalash kompetentligini shakllantirish masalasi zamonaviy pedagogika fanida alohida ilmiy yo‘nalish sifatida e’tirof etilmoqda. Tadqiqotchilar P. Ya. Galperin, V. V. Davidov, J. Dewey, D. Kolb kabi olimlar o‘qituvchi shaxsining kasbiy tayyorgarligida loyihalash faoliyatini markaziy komponent deb hisoblaydilar[38]. Ularning fikricha, loyiha asosida o‘qitish talabalarning bilish faoliyatini faollashtiradi, mustaqil fikrlash, ijodkorlik va mas’uliyatni his qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi, o‘qituvchining esa pedagogik mahoratini shakllantiradi. Shuningdek, loyihaviy yondashuv o‘qituvchi faoliyatida ta’lim jarayonini tizimli rejalashtirish, maqsad va natijalar o‘rtasidagi mantiqiy bog‘liqlikni aniqlash, ta’lim samaradorligini oshirish imkonini beradi.

Bo‘lajak o‘qituvchining loyihalash kompetentligini shakllantirish murakkab va izchil jarayon bo‘lib, u motivatsion, nazariy, amaliy va refleksiv bosqichlarni o‘z ichiga oladi. Mazkur bosqichlarda talabalar o‘z faoliyatini ongli ravishda tashkil etish, ta’lim jarayonini tahlil qilish, dars loyihalarini ishlab chiqish, zamonaviy texnologiyalarni tanlash va qo‘llashni o‘rganadilar. Bu

[38] Dewey J. Experience and Education. – New York: Free Press, 2018. – P. 120.

jarayon davomida innovatsion pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari va hamkorlikda o‘qitish metodlaridan foydalanish samaradorlikni oshiradi. Ayniqsa, interaktiv metodlar, loyiha asosida o‘qitish, muammoli ta’lim, “case-study” va refleksiya texnologiyalari talabalarda mustaqillik va tashabbuskorlikni kuchaytiradi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarda loyihalash kompetentligini shakllantirishda ta’lim jarayonining amaliy yo‘naltirilganligi, o‘qituvchi va talabalar o‘rtasidagi muloqot madaniyatining rivojlanganligi, jamoaviy va individual loyihalarni tashkil etish kabi pedagogik shart-sharoitlar muhim o‘rin tutadi. Shu bilan birga, refleksiya asosida o‘z faoliyatini baholash va takomillashtirish madaniyatini shakllantirish, ilg‘or tajribalarni o‘rganish va ularni amaliyotda qo‘llash kompetentlikning mustahkamlanishiga xizmat qiladi.

Natijada, loyihaviy yondashuv asosida ta’lim olgan bo‘lajak o‘qituvchilar zamonaviy ta’lim tizimining talablariga javob bera oladigan, muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qiladigan, yangicha pedagogik yondashuvlarni qo‘llay oladigan, ijodiy fikrlovchi mutaxassis sifatida shakllanadi. Bunday o‘qituvchilar nafaqat dars jarayonini samarali loyihalab, o‘quvchilarning faolligini oshiradi, balki ta’lim mazmunining sifatli yangilanishiga ham hissa qo‘shadi.

Bo‘lajak o‘qituvchilarning loyihalash kompetentligini shakllantirish zamonaviy ta’lim tizimining ustuvor yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u o‘qituvchi shaxsining kasbiy shakllanishi va pedagogik faoliyatini samarali tashkil etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, loyihaviy yondashuv asosida o‘qitish bo‘lajak o‘qituvchilarning bilim, ko‘nikma va malakalarini chuqurlashtirish bilan birga, ularning kasbiy kompetentligini rivojlantiradi.

Loyihalash kompetentligining shakllanishi jarayonida o‘qituvchilar o‘quv jarayonini maqsadli rejalashtirish, pedagogik vaziyatlarni tahlil qilish, muammolarga ijodiy yondashish va o‘z faoliyatini doimiy ravishda takomillashtirish ko‘nikmalariga ega bo‘ladilar. Bu esa ularning kasbiy refleksiyasi, tashabbuskorligi va innovatsion fikrlashini rivojlantiradi.

Shuningdek, loyihalash kompetentligini shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalar, axborot-kommunikatsiya vositalari, interaktiv metodlar va refleksiv yondashuvlardan samarali foydalanish zarurligi aniqlandi. Ayniqsa, jamoaviy loyiha ishlari, mustaqil topshiriqlar va muammoli ta’lim metodlari o‘quvchilarning ijodiy faolligini oshirishda muhim omil bo‘lib xizmat qiladi.

Xulosa qilib aytganda, bo‘lajak o‘qituvchining loyihalash kompetentligini shakllantirish ularning professional tayyorgarligini chuqurlashtiradi, ta’lim jarayonida samarali strategiyalarni ishlab chiqish va ularni amaliyotda qo‘llash imkoniyatini kengaytiradi. Bu esa o‘z navbatida ta’lim sifatini oshirish, o‘quvchilarning mustaqil fikrlovchi, ijodiy va tashabbuskor shaxs sifatida kamol topishiga zamin yaratadi. Shu bois pedagogik ta’lim tizimida loyihaviy o‘qitish metodlarini yanada rivojlantirish va ularni o‘qituvchi tayyorlash jarayoniga chuqur integratsiya qilish dolzarb vazifalardan biridir.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI :

1. Abdullayeva M. Pedagogik faoliyatda innovatsion yondashuvlar va loyihalash kompetensiyasi. – T.: Fan va texnologiya, 2021. – B. 212.
2. Dewey J. Experience and Education. – New York: Free Press, 2018. – P. 120.
3. European Commission. Key Competences for Lifelong Learning. – Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. – P. 86.
4. Guseynov I. Professionalnaya podgotovka uchitelya: proektnaya deyatelnost i innovatsii v obrazovanii. – M.: Prosveshchenie, 2021. – S. 264.
5. Jumayeva N. Pedagogik ta’lim jarayonida loyihaviy yondashuvdan foydalanish. – T.: TDPU nashriyoti, 2022. – B. 178.
6. Khutorskoy A.V. Kompetentnostnyy podkhod v obrazovanii. – M.: Akademiya, 2019. – S. 288.
7. Richards J.C., Rodgers T.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2020. – P. 305.
8. Saparov S. Innovatsion pedagogika: nazariya va amaliyot. – Samarqand: Zarafshon nashriyoti, 2024. – B. 203.
9. Shodmonova D., Ergasheva N. Bo‘lajak o‘qituvchilarda loyihalash madaniyatini rivojlantirishning didaktik asoslari. – T.: Ta’lim va fan, 2023. – B. 195.
10. Xodjayev A., To‘xtasinova D. Bo‘lajak o‘qituvchilarda kasbiy kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy asoslari. – T.: Ta’lim va innovatsion tadqiqotlar, 2020. – B. 156.